

Yaşam

S a r g u n A . T o n t

Gereksiz Bilgiler...

Geçenlerde bir konsere gittim; Beethoven'in 5. Senfonisi vardı. Hani şu "Dit-dit-dit-daaaaah" diye başlayan senfoni. Elime tutuşturulan programa bir göz attım, okuduklarımı sizlerle paylaşmak isterim: 5. Senfoni. [1] Allegro con brio [2] Andante con moto [3] Allegro [4] Allegro. Bu ayrıntılara girmenin bir nedeni olmalı diye düşündüm. Acaba birinci bölümün allegro olduğunu bilmek, dinleyiciler arasında tansiyon problemi olanları ne olur ne olmaz kabilinden uyararak için midir? Kim bilir, ikinci bölümü Andante olarak tanımlayan Beethoven, bizlere "tamam, artık rahatlayın, korkulacak bir şey yok" mesajı mı vermektedir. Bütün bunlara ne gerek var, anlamam. Siz şimdiye kadar konsere giden birinin "Kardeşim, burada bir allegro bölümü olduğunu bilseydim, şerefsizim gitmezdim" diye bir lâf ettiğini duydunuz mu? Aynı şekilde, radyoda "opus 25" yani bestecinin 25. eseri diye yapılan anonsların da faydasını hiç anlamam. 42 olsaydı daha mı az zevk alacaktık? Yoktan yere harcanan bu kadar kağıt ve mürekkebi düşünün. Tanrıya şükür "rock"cular böyle bir sistem kullanmıyor. Kullansalardı şöyle bir program akla geliyor. 1. Gürültülü. 2. Gürültülü ve küfürlü 3. Çıgıllıklı ve alabildiğine gürültülü 4. Pornografik ve dayanılmaz derecede gürültülü.

Gereksiz veya boşa edilen sözler her yerde karşımıza çıkar. Örneğin, Milli Futbol Takımımızın son Dünya Kupası'ndaki maçlarından önce spiker ve yorumcuların her söze "Çok önemli bir maç bu" diye başlamaları. Her neyse, aslanlarımızın bu başarıları bir çoğunuz gibi beni de çok memnun etti. Fizikte Nobel'in bir va-

tandaşımıza gittiğini duysaydık daha çok memnun olmazdık.

Nobel deyince aklıma geldi. Bu ödülü alan Amerikalı sayısı yanılmıyorsa 100 civarında. Tam sıralamayı bilmiyorum; ama onları 50 veya 60 ödülle, Alman, İngiliz, Fransız ve Ruslar takip ediyor. "Tabii", diyeceksiniz, "onlar zengin ülkeler, oralarda yaşayan bilimadamlarının bir dediği iki edilmiyor; onlar almayacak da kim alacak?" Peki, eğer bu işi para çözüyorsa o zaman neden Japonya'dan 3 veya 4 kişi bu ödüle layık görülmüş? Dahası var: Japonya'da üretilen o bütün dünyanın beğendiği ve takdir ettiği elektronik aletlerin patentleri Japonlara ait değil! Neden acaba?

Bundan bir kaç yıl önce yazarını ne yazık ki hatırlamadığım bir makalede, bu

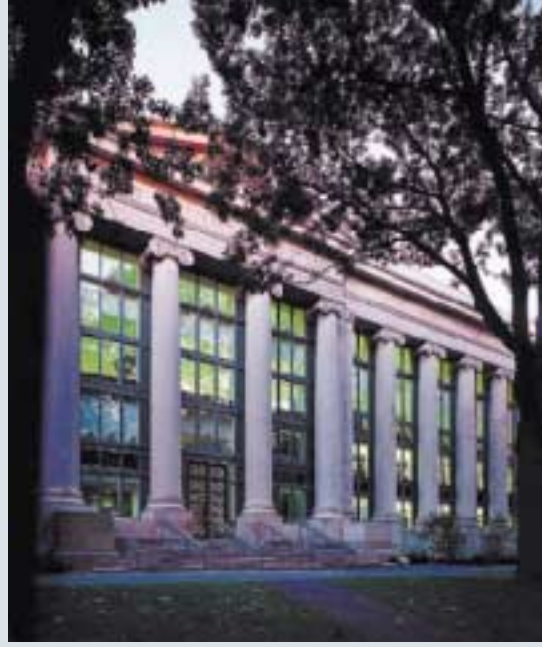
sorunun yanıtı Japonya'nın eğitim sisteminin batılı ülkelerde uygulananlardan çok daha değişik olmasına bağlanıyordu. Japonlar nasıl eğitiliyor diye aklınıza bir soru geliyorsa, hiç merak etmeyin onlarınki bizim eğitim sistemimizin neredeyse aynısı. Aynen bizinkiler gibi, orada da minikler sırtlarında zor taşıyabildikleri çantalarla birlikte sabahın köründe okul yolunu tutuyorlar. Üniversiteye girmek, bizde olduğu gibi sırat köprüsünü geçmek gibi bir olay; falan, filan. Özetlersek, onların kullandığı formül, bizim kullandığımızın aynısı: Öğrencilere ne kadar yüklenebilirsen onlar için o kadar iyidir.

Peki ama diyeceksiniz, Amerikalılar bu işi nasıl beceriyor? Gerçi eyaletten eyalete önemli farklar olabiliyor; ama

California Eyalet Hükümeti'nin yönettiği okullar, eğitimciler arasında en çok beğenilenler arasında. İsterseniz gelin önce oraya bir göz atalım: İlk bakışta bu eyaletteki üniversite öncesi eğitim bizim gençlerin deyimiyle tam bir "palas" tır. Özellikle ilk ve orta okullarda öğrenim, sınıfta ve öğrencinin kendi kendine çalışabilmesi için ayrılan zaman çerçevesinde kütüphanede ya da bir çalışma salonunda yapılır. Dersler bittikten sonra kitaplar sınıfta bırakılır ve öğrenciler eve ödev götürmezler. Lisede çalışma yükü biraz daha ağırdır; ama çok fazla değil. Derslerine devam eden ve önemli bir disiplin sorunu olmayan hemen hemen herkes bir lise diplomasına sahip olabilir. "Ama", diyeceksiniz, "tembel ve çalışkan öğrencilerin aynı diplomayı alması adaletsizlik değil mi?" Pek değil; çünkü notları iyi olan bir öğrenci eyaletin en iyi üniversitesine girme hakkına sahiptir. Gerçi orada da, her üniversite istemese bile bir çoğunun mecbur tuttuğu ulusal bir grış sınavı vardır; ama bir öğrencinin üniversiteye kabulünde en büyük faktör, aldığı notlar ve hocalarından aldığı referanslardır.

Sistem, "dalga geçtiği" için notları iyi olmayan öğrenciye de başka bir hak tanıır. Junior College denilen ve yine eyalet hükümetinin yönettiği iki yıllık okullar, lise diploması olan herkesi almaya mecburdur. Ama öğrenci, mazereti ne olursa olsun iki kez üst üste bir dersi kaçırırsa, o dersten otomatikman kalır. Öte yandan, eğer iki yılın sonunda öğrenci belirli bir not düzeyi tutturmuşsa, 4 yıllık ana üniversiteye yatay geçiş yapabilir. (Dört yıllık üniversitelerde devamsızlıktan atılma diye bir şey genellikle olmaz; hocaların çoğu zaten yoklama almaz.)

Üniversite öncesi palas bir eğitimden gelen gençlerin, üniversitede çok ağır bir yük altına gireceğini tahmin ederseniz yanılırsınız. Dersler zor olabilir; ama sadece 3 ya da 4 ders alındığı için başarı oranı yüksektir. 5 ders alabilmeniz için, deyim yerindeyse, neredeyse Anayasa Mahkemesi'nden karar çıkarmanız gerekir. Bizdeyse 7 ya da 8 ders hiç anormal sayılmıyor.

ABD eğitim felsefesinin ana mimarlarından biri, bu yüzyılın başlarında yaşayan John Dewey adında bir filozof-egitimcidir. Dewey'e göre eğer genç beyinlere gereğinden fazla yüklenirseniz, o beyinlerin kendi kendine düşünebilme ve yaratma gücünü ya kısıtlar ya da yok edersiniz.

Peki o zaman bizler ne yapmalıyız? Hemen söyleyelim, her toplumun kendine özgü bir yaşam tarzı, inandığı belirli ilkeler, adetleri ve töreleri vardır. Biz ille de Amerikalıların ya da İngilizlerin eğitim sistemlerini yüzde yüz uygulayalım demiyoruz. Ama onlardan öğrenip, bizim de kolayca uygulayabileceğimiz şeyler var. Örneğin, ABD'de olduğu gibi bir öğrencinin hocasına ilk ismiyle hitap etmesi bizim geleneğimize uymaz; ama fikir alışverişlerinde hoca-öğrenci ilişkileri çok daha rahat ve samimi olabilir. Bu önerileri, ülkemizde çeşitli nedenlerle ziyaret ettiğim üniversitelerde, hoca ve öğrencilerle yaptığım sohbetlerden sonra belirledim. Üniversite öncesi eğitimi o konunun uzmanlarına bırakarak, bu

John Dewey

yazımıza üniversite ile ilgili düşüncelerimizle devam edeceğiz. Çalıştığımız ve ziyaret ettiklerimiz devlet üniversiteleriydi; özel okullar hakkında fazla bilgimiz yok. Önerilerimizin her üniversite için geçerli olmayabileceğinin de bilincindeyiz.

1. Sözü California Üniversitesi'nden açtık; ama ör-

nek almak için ille de oraya bakmak gerekmez; Harvard, Sorbonne, Cambridge ya da eğitimcilerin beğenisini kazanmış başka bir üniversite de olabilir. Yapılacak ilk iş, oradaki öğrencilerin herhangi bir bölümden mezun olabilmeleri için aldıkları derslerin bizimkilerle karşılaştırılması. Biyolojinin, fiziğin veya matematiğin milliyeti olmadığını gözönüne alırsak, eksikimiz ve fazlamız kendiliğinden ortaya çıkar.

2. Öğrenciler çoğu kez kendi alanları dışından aldıkları zorunlu derslerde ter dökerler. Diyelim, herhangi bir üniversitede biyoloji öğrencilerinin çoğu o dersi hangi hoca verirse versin matematikten çıkıyor. Yurt içinde ve dışında başarılı olmuş o kadar biyoloğumuz var; biyolojiye ne çeşit bir matematiğin ne kadarının faydalı olabileceğini en iyi onlar bilir. Neden onların önerileri doğrultusunda bir ders düzenlenmesin? Aynı şey biyoloji alan matematik, veya kimya alan fizik öğrencileri için de geçerli.

3. İlk sınıflara verilen dersleri bölümün en iyi hocaları okutmalıdır. Tıpkı insan ilişkilerinde olduğu gibi, ilk tanışma geleceğin nasıl olacağını belirler.

4. Üniversitemizde öğrencinin en çok çektiği sıkıntılardan biri, seçmeli ders bulmaktır. Seçmeli bir derse yazılabilmek için öğrencilerin kapıda sabahladığına ben kendim tanıklık ettim. Bu sorun iki yoldan çözülebilir: Birincisi, seçmeli ders sayısını çoğaltmak. Çok daha kolay bir yolsa, okulun popüler hocalarının verdiği dersleri daha geniş salonlarda verdirerek öğrenci sayısını artırmak. Seçmeli derslerin çekici hale getirilmesinin, öğrenciyi fazla sıkıkmaması gerekir. Benim yakın arkadaşım Prof. Hakkı Ögelman'ın Wisconsin Üniversitesi'nde okuttuğu "Şairler İçin Fizik" dersi daha isminden bile fizikten korkan edebiyatçıları rahat ettirecek nitelikte. Disiplinler arası dersler, örneğin sanat-bilim karışımı bir ders, ABD üniversitelerinde büyük ilgi görür. Bizim çocuklarımızın da seveceklerinden bizim hiç şüphemiz yok.

Tabii; yapılacak çok şey var. Burada yaptığım yaşama kolaylıkla geçirilebilecek bir kaç mütevazı öneri. Bilgisayar çağında yaşıyoruz; burada önerdiklerimiz için gereken ön çalışma bir dekan veya YÖK yetkilisi tarafından bir kaç tuşa basılarak elde edilebilir. Ne kaybedebiliriz ki?